

احكام روزه ورمضان

استاد شيخ عبدالرحيم خطيبي حفظه الله

تهيه شده از سخنراني ۱۳۸۶/۰۶/۱۸

تهيه و تنظيم :

امور فرهنگي دفتر امام جمعه
اهل سنت و جماعت شهر قشم

(قشم سنت)

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ أما بعد:

روزه ماه مبارک رمضان یکی از ارکان اسلام می باشد که در سال دوم هجری بر مسلمانان فرض شده است. خداوند متعال می فرماید:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾ بقره * ۱۸۳

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! بر شما روزه واجب شده است، همان گونه که بر کسانی که پیش از شما بوده‌اند واجب بوده است، تا باشد که پرهیزگار شوید.

حدیث: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

« أَتَاكُمْ رَمَضَانُ شَهْرٌ مُبَارَكٌ فَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ تُفْتَحُ فِيهِ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَتُغْلَقُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجَحِيمِ وَتُغْلَقُ فِيهِ مَرَدَةُ الشَّيَاطِينِ . لِلَّهِ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ مِنْ حُرْمِ خَيْرِهَا فَقَدْ حُرِّمَ .» سنن نسائی ۲۱۰۶ - صحیح

ابو هریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ می گوید، پیامبر خدا ﷺ فرمودند:

« ماه مبارکی برایتان فرا رسیده که خداوند روزه گرفتن را در این ماه برایتان فرض کرده است، دروازه‌های آسمان در این ماه گشوده می‌شود و دروازه‌های جهنم در این ماه بسته می‌شود، شیاطین سرکش در آن به زنجیر کشیده می‌شوند. خداوند در این ماه شبی دارد که از هزار ماه بهتر است و هر کس از خیر این شب محروم شود، قطعاً محروم است. »

حدیث : عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ... وَ رَغِمَ أَنْفُ رَجُلٍ دَخَلَ عَلَيْهِ رَمَضَانُ فَأَنْسَلَخَ قَبْلَ أَنْ يُغْفَرَ لَهُ ... مسند امام احمد ۷۴۵۱- صحیح

از ابوهریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند:

به خاک مالیده شود بینی شخصی که رمضان بر او وارد شود و به پایان برسد قبل از اینکه مورد مغفرت قرار بگیرد.

حدیث : عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «كُلُّ عَمَلٍ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ الْحَسَنَةُ عَشْرٌ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضَعْفٍ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا الصَّوْمَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ يَدَعُ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِ لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ فَرْحَةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ وَفَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ. وَلِخُلُوفٍ فِيهِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ». صحیح مسلم ۱۱۵۱

از ابوهریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت است، پیامبر ﷺ فرمود:

هر عمل نیکی که انسان انجام می دهد برایش از ده نیکی تا هفتصد نیکی نوشته می شود و خداوند عزوجل می فرماید: (تمام اعمال نیک به همین صورت است) بجز روزه که برای من است، خودم شخصا پاداش آن را می دهم، (چون بنده ام) شهوت، و غذایش را به خاطر من ترک می کند و روزه دار دو خوشحالی دارد، که یکی هنگام افطار و دیگری هنگام ملاقات با پروردگار است و بدبویی دهن روزه دار نزد الله از بوی مشک و عنبر خوش تر است.

ارکان روزه : روزه از دو رکن اساسی تشکیل شده است :

اول: نیت

دوم: امساک از مبطلات روزه، که بحث ما حول همین دو محور خواهد بود.

* رکن اول : نیت

نیت یعنی قصد عبادت، (قصد روزه و) و نیت اساس هر عبادت می باشد. " انما الاعمال بالنیات " مشخص می کند مقصود از نیت در عبادات همان قصد قلبی است حال با زبان همراه بشود یا نشود زیاد مهم نیست آن چیزی که مهم است این است که نیت باید در قلب استقرار پیدا بکند.

خیلی وقت ها سوال می شود که من امشب نیت نکردم و روزه گرفتم یا به خواب افتادم و بیدار نشدم که نیت کنم و سحری بخورم، آیا روزه ام درست است یا نه ؟

مقصودش این است که من به زبان نیت نکردم در صورتی که نیت محل اش قلب است. اگر در شب نیت قلبی و قصد روزه گرفتن فردا را داشته باشد این کافی است و برای روزه نیازی نیست که حتماً به زبان نیت کند، بنابراین اگر انسان برای سحری بیدار نشد که به زبان نیت کند یا اصلاً نیتی به زبان از او صادر نشد ولی قطعاً قصد روزه گرفتن را داشته است، این قصد او برای صحت روزه اش کافی است.

اگر کسی کل روزه رمضان را یکجا نیت کند؟

امام مالک رحمۃ اللہ علیہ می گوید : اگر کسی اول رمضان نیت کند برای کل رمضان کافی است.

امام مالک رحمته الله روزه رمضان را یک دست حساب کرده است چون یک عبادت یکپارچه است و برای عبادت یک نیت کافی است، اگر انسان در آغاز رمضان نیت کند که کل رمضان را روزه بگیرد و قصد روزه گرفتن کل رمضان را بنماید؛ پس اگر احیانا در ارتباط با نیت در یکی از روزها مشکل پیدا کرد یا شک کرد که آیا من قصد کرده ام یا نکرده ام که امشب روزه بگیرم، مشکلی برای او ایجاد نمی شود، چون نیت عموم ماه را انسان در آغاز رمضان داشته است. علاوه بر این در هر شب برای هر روزی که می خواهد روزه بگیرد، نیت کند.

آن چیزی که در ارتباط با نیت به عنوان مکمل این بحث می توان گفت این است که نیت در ارتباط با روزه فرض باید در شب صورت بگیرد (شب یعنی قبل از فجر، اول شب منظور نیست) قبل از فجر و قبل از آغاز روز انسان باید برای روزه فرض نیت بکند، حالا چه روزه فرض رمضان باشد یا روزه فرض دیگر مانند: روزه های کفاره، نذر، قضاء رمضان.

حدیث: **عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ حَفْصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَنْ لَمْ يُبَيِّتِ الصِّيَامَ قَبْلَ الْفَجْرِ، فَلَا صِيَامَ لَهُ»** (نسائی ۲۳۳۱)

یعنی: (روزه ای نیست برای کسی که قبل از فجر نیت نکند)

بنابراین برای روزه های فرض قصد قلبی باید قبل از فجر باشد. اما برای روزه سنت جایز است که شخص بعد از فجر نیت کند. مثلا اگر انسانی بعد از طلوع فجر یادش افتاد که من امروز روزه بگیرم، پس اگر تا قبل از ظهر چنین نیتی کند روزه سنت اش جایز است در صورتی که انسان از طلوع فجر به بعد چیزی نخورده باشد.

حدیث : عَنْ عَائِشَةَ، أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْتِينِي، فَيَقُولُ: «أَعِنْدَكَ غَدَاءٌ؟»، فَأَقُولُ: لَا، فَيَقُولُ: إِنِّي صَائِمٌ (سنن ترمذی ۷۳۴)

از ام المومنین عایشه رضی الله عنها روایت است که گفت : رسول الله ﷺ (در غیر رمضان) به نزد من می آمد و می فرمود : آیا غذایی نزد تو هست ؟ پس می گفتم : نه، پس پیامبر ﷺ می فرمودند: من روزه هستم .

*رکن دوم : امساک

رکن دوم روزه امساک است و منظور از امساک؛ خودداری کردن از مبطلات روزه از طلوع فجر تا غروب خورشید است و مقصود از امساک این نیست که چند دقیقه قبل از طلوع فجر صادق دست از خوردن و نوشیدن بکشیم همانگونه که در بعضی از تقویم ها مشاهده می شود.

این مسئله که چند دقیقه ای قبل از طلوع فجر، انسان از خوردن و نوشیدن خودداری کند؛ مشخص است قضیه ای امروزی و جدید است یعنی در زمان پیامبر ﷺ چنین چیزی نبوده است. در زمان گذشته ساعت نبوده است که انسان چند دقیقه قبل از فجر را تشخیص بدهد و آغاز روز با طلوع فجر بوده است و نمی فهمیدند چه ساعتی فجر طلوع می کند تا اینکه اذان گفته می شد.

اینکه الان ما یک اذان داریم در واقع نوعی ترک سنت محسوب می شود سنت اصلی در ارتباط با اذان صبح این است که دو اذان گفته شود در زمان پیامبر ﷺ دو اذان گفته می شد؛ یک اذان برای بیدار شدن مردم اگر کسی خوابیده باشد تا سحری بخورد و اذان دوم برای دست کشیدن از خوردن و آشامیدن و همچنین جواز نماز صبح.

یک اذان قبل از طلوع فجر می گفتند زمانیکه فرد فجر کاذب را مشاهده می کرد یعنی روشنی که به صورت عمودی در افق پدیدار می شد تقریباً یک ساعت قبل از طلوع فجر صادق مشاهده می شد و بعد محو می شد. اذان اول را بلال رضی الله عنه می گفت که مردم بفهمند وقت سحری خوردن است و اذان دوم را عبدالله ابن ام مکتوم که فردی نابینا بود به منظور امساک روزه می گفت.

حدیث : عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ بِلَالَ كَانَ يُؤَدِّنُ بِلَيْلٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُؤَدِّنَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ فَإِنَّهُ لَا يُؤَدِّنُ حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ (صحیح بخاری ۱۸۱۹)

از ام المومنین عایشه رضی الله عنها روایت است همانا بلال در شب (فجر کاذب) اذان می گفت رسول الله ﷺ فرمودند بخوردید و بیاشامید تا اینکه ابن ام مکتوم اذان بگوید زیرا که او اذان نمی گوید تا اینکه فجر (صادق) طلوع کند.

چون عبدالله ابن ام مکتوم رضی الله عنه شخصی نابینا بود موقع طلوع فجر او را با خبر می ساختند و بعد اذان می گفت پس این طور نبوده که قبل از فجر اذان صبح گفته شود بلکه همزمان با فجر اذان می گفتند یا چند ثانیه بعد از طلوع فجر و مشاهده ی فجر اذان گفته می شد و اذان اعلامی بود برای آغاز روزه و دخول وقت نماز صبح.

چیزی که الان در رابطه با امساک قبل از طلوع فجر مشاهده می شود؛ یک نوع خشکی و سختگیری است که در اصل شرع نیست، بلکه شرع در این رابطه خیلی ملایم و با سهولت برخورد کرده است، در حدیث آمده است که اگر اذان گفته شد و در دست شما لیوان آبی بود آن را بخورید یعنی این اجازه داده شده است. این یعنی روح آسانی و آسان گیری، هر چند احتیاط خوب است اما نباید پا از حد فراتر بگذاریم که باعث مشقت مردم شود.

حدیث : عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا سَمِعَ أَحَدُكُمْ النِّدَاءَ وَالْإِنَاءَ عَلَى يَدِهِ، فَلَا يَضَعُهُ حَتَّى يَقْضِيَ حَاجَتَهُ مِنْهُ (سنن ابوداود ۲۵۵۰)

از ابوهریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند هنگامی که یکی از شما اذان را شنید و لیوان در دستش بود ، آن را بر زمین نگذارد تا اینکه نیازش را از آن بر طرف کند.

در واقع اذانی که الان در بعضی از توقیت های شرعی گفته می شود محتاطانه است و اینکه اذان را همانطوریکه پیامبر ﷺ فرمودند میزان و معیار برای ورود به روزه قرار دهیم که اعتبار اذان حفظ شود و خدای ناکرده اعتبار آن از دست نرود.

اما به عنوان کاربرد دیگر کلمه امساک می توان بیان کرد امساک به معنی خودداری از ادامه خوردن در اثنای روزه است یعنی اگر کسی روزه اش به هر دلیل باطل شد یا روزه خود را باطل کرد، از خوردن بعد از آن در اثنای روز خودداری کند.

بعضی وقتها امساک واجب است در بعضی موارد سنت است. کسی که روزه خود را به عمد باطل کند امساک در بقیه روز بر او واجب است. چون هر بار خوردن و آشامیدن نوعی حرمت شکنی ماه مبارک رمضان است و شخص گنهکار می شود.

اگر در روز سی ام ماه شعبان مشخص شود که اولین روز رمضان است در این صورت هم امساک بقیه روز واجب است.

اگر کودکی در اثنای روز ماه مبارک رمضان بالغ شد؛ امساک کردن بر او واجب است و حق ندارد در باقی مانده روز چیزی بخورد.

تذکر : حکم روزه گرفتن در یوم الشک (روز سی ام شعبان)

حدیث : عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : لَا تَقَدَّمُوا رَمَضَانَ بِصَوْمِ يَوْمٍ وَ لَا يَوْمَيْنِ إِلَّا رَجُلٌ كَانَ يَصُومُ صَوْمًا فَلْيَصُمْهُ . (مختصر صحیح مسلم ۵۷۳)

ابو هریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ می فرماید : رسول الله ﷺ فرمودند : با روزه گرفتن یک یا دو روز قبل از رمضان به پیشواز آن نروید مگر شخصی که (در ماههای قبل از رمضان عادت داشته و روزه ی سنت می گرفته است می تواند این دو روز را روزه بگیرد .

وَعَنْ أَبِي الْيَقْظَانَ عَمَارِ بْنِ يَاسِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: « مَنْ صَامَ الْيَوْمَ الَّذِي يُشَكُّ فِيهِ فَقَدْ عَصَى أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ » (أبو داود ۳۳۳۴)

از ابو اليقظان عمار بن ياسر رضی الله عنه روایت شده که گفت: کسی که در یوم الشک روزه بگیرد، همانا عصیان و نافرمانی ابو القاسم ﷺ را کرده است.

نکته: اگر شخصی روزه ی فرضی بر ذمه اش است می تواند در این روز روزه بگیرد.

* چه چیزهایی روزه را باطل میکند :

معروفترین آنها خوردن ، آشامیدن و مسائل زناشویی است.

• خوردن و آشامیدن عمدی :

حکم خوردن و آشامیدن عمدی در حین روزه چیست ؟

اگر کسی به عمد چیزی را بخورد یا بیاشامد روزه اش باطل می شود و ثواب روزه ی آن روز را ازدست داده و محروم شده است و باید توبه کند و همچنین آن

روز را امساک کند و دیگر تا مغرب چیزی نخورد و روزه اش را قضا بگیرد .
بعضی از علماء از جمله امام ابو حنیفه و امام مالک رحمهم الله معتقدند که
کفاره عظمی لازم دارد یعنی همان کفاره ای که در رابطه با عمل زناشویی در
روزه لازم است (آزاد کردن برده و اگر نبود روزه گرفتن ۶۰ روز پی در پی و اگر
نتوانست غذا دادن به ۶۰ مسکین) زیرا شخص روزه خوار حرمت ماه مبارک
رمضان را شکسته است.

حدیث : عن أَبِي أَمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ : « بَيْنَمَا أَنَا نَائِمٌ إِذْ أَتَانِي رَجُلَانِ فَأَخَذَا بِضَبْعَيَّ فَأَتَيَا بِي جَبَلًا وَعَرًّا فَقَالَا لِي : اصْعَدْ فَقُلْتُ : إِنِّي لَا أُطِيقُهُ فَقَالَا : إِنَّا سَنَسَهِّلُهُ لَكَ فَصَعِدْتُ حَتَّى إِذَا كُنْتُ فِي سَوَاءِ الْجَبَلِ إِذَا أَنَا بِأَصْوَاتٍ شَدِيدَةٍ فَقُلْتُ : مَا هَذِهِ الْأَصْوَاتُ قَالُوا : هَذَا عَوَاءُ أَهْلِ النَّارِ ، ثُمَّ انْطَلِقَ بِي فَإِذَا أَنَا بِقَوْمٍ مُعَلَّقِينَ بِعَرَاقِيهِمْ مُشَقَّقَةً أَشْدَاقَهُمْ تَسِيلُ أَشْدَاقُهُمْ دَمًا قَالَ قُلْتُ : مَنْ هَؤُلَاءِ قَالَ : هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يُفْطِرُونَ قَبْلَ تَحِلَّةِ صَوْمِهِمْ (صحيح ترغيب ۲۳۹۳)

از ابوامامه باهلی روایت است که گفت: شنیدم که رسول الله ﷺ می فرمود :
هنگامیکه من در خواب بودم دو مرد نزد من آمدند پس دو بازوانم را گرفتند و
مرا به کوهی بلند بردند پس به من گفتند: بالا برو. پس گفتم: من توان آن را
ندارم. پس گفتند: ما آنرا برای تو آسان می کنیم پس بالا رفتم تا بالای کوه
صدایهای شدیدی را شنیدم. پس گفتم: این صداها چه چیزی هستند. گفتند:
این فریاد جهنمیان است سپس مرا بردند تا اینکه رسیدیم به افرادی که با
رگ پشت پایشان آویزان بودند و دهانهایشان پاره پاره شده بود و از دهنهایشان
خون سرازیر بود. گفتم: اینها چه کسانی هستند؟

گفتند: کسانی که قبل از وقت افطار روزه خواری کردند.

• فراموشی در خوردن و آشامیدن :

اگر کسی از روی فراموشی چیزی بخورد بعضی ها مثل امام مالک رَحِمَهُ اللهُ معتقد هستند روزه اش باطل است اما اکثر علما و از جمله امام شافعی رَحِمَهُ اللهُ معتقد است که اگر کسی از روی فراموشی چیزی بخورد حتی اگر سیر شود باز هم روزه اش باطل نیست و روزه اش صحیح است.

حدیث : **عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا نَسِيَ فَأَكَلَ وَشَرِبَ فَلَيْتَمَّ صَوْمَهُ فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللهُ وَسَقَاهُ (بخاری ۱۹۳۳)**

از ابوهریره رَضِيَ اللهُ عَنْهُ روایت است که پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: هنگامیکه شخصی روزه‌دار از روی فراموشی چیزی را خورد یا نوشید، روزه اش را کامل کند؛ زیرا جز این نیست که خداوند او را خورانیده یا نوشانیده است.

به همین صورت اگر کسی به زور به او چیزی بخورانند و از گلویش پایین برود باز هم روزه اش باطل نمیشود چون از روی اختیار نبوده است.

• مسائل زناشویی :

حکم همخوابگی در روز رمضان چیست؟

اگر شخص در ماه مبارک رمضان با عمل زناشویی روزه اش باطل شود کفارۀ عظمی به او تعلق می‌گیرد.

حدیث : **عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، هَلَكْتُ . قَالَ : مَا لَكَ ؟ قَالَ : وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي وَأَنَا صَائِمٌ ، وَفِي رِوَايَةٍ : أَصَبْتُ أَهْلِي فِي رَمَضَانَ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : هَلْ تَجِدُ**

رَقَبَةً تُعْتَقُهَا؟ قَالَ : لا . قَالَ : فَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُومَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ؟ قَالَ : لا . قَالَ : فَهَلْ تَجِدُ إِطْعَامَ سِتِّينَ مَسْكِينًا؟ قَالَ : لا . قَالَ : فَسَكَتَ النَّبِيُّ ﷺ فَبَيْنَا نَحْنُ عَلَى ذَلِكَ إِذْ أَتَى النَّبِيُّ ﷺ بِعَرَقٍ فِيهِ تَمْرٌ ، - وَالْعَرَقُ : الْمِكْتَلُ - قَالَ : أَيَنْ السَّائِلُ؟ قَالَ : أَنَا ، قَالَ : خُذْ هَذَا فَتَصَدَّقْ بِهِ . فَقَالَ : أَعَلَى أَفْقَرِ مِنِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَوَاللَّهِ مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا - يُرِيدُ الْحَرَّتَيْنِ - أَهْلُ بَيْتٍ أَفْقَرُ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي . فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى بَدَتْ أَنْيَابُهُ ، ثُمَّ قَالَ : أَطْعَمُهُ أَهْلَكَ (مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ)

ابو هريره رضي الله عنه می فرماید : نزد پیامبر صلوات الله عليه نشسته بودیم که مردی آمد و گفت : یا رسول الله هلاک شدم ، پیامبر صلوات الله عليه فرمودند : تو را چه شده است ؟ آن مرد گفت : در حالی که روزه بودم با همسرم همبستر شدم ، و در روایتی : با همسرم در رمضان همخوابی کردم . رسول الله صلوات الله عليه فرمودند : آیا برده ای داری که آن را آزاد کنی ؟ گفت : خیر ، فرمودند : آیا می توانی دو ماه پیاپی روزه بگیری ؟ گفت : خیر ، فرمودند : آیا می توانی به شصت مسکین غذا بدهی ؟ گفت : خیر . در اینجا پیامبر صلوات الله عليه ساکت شدند ، و ما نیز نشسته بودیم که ناگهان زنبیلی پر از خرما نزد پیامبر صلوات الله عليه آوردند ، ایشان فرمودند : سوال کننده کجاست ؟ گفت : من اینجا هستم ، فرمودند : این زنبیل خرما را بگیر و آن را صدقه بده ، آن مرد گفت : یا رسول الله آیا بر فقیرتر از خودم این را صدقه بدهم؟ ، قسم به خدا در بین دو لابه ی مدینه (به زمینی گفته می شود که با سنگهای سیاه رنگ پوشیده شده باشد) کسی از خانواده ی من فقیرتر یافت نمی شود ، آنگاه پیامبر صلوات الله عليه آنقدر خندیدند که دندان نیش ایشان آشکار شد ، سپس فرمودند : این خرما را به خانواده ات بده تا بخورند .

تذکره : ۱. کفاره فقط به مرد تعلق دارد نه زن

۲. به مجرد دخول کفاره واجب می شود و انزال شرط نیست.

۳. اگر شخص در غیر ماه مبارک رمضان با این عمل روزه اش باطل شود شامل این کفاره نمی باشد مثل قضای رمضان.

• خروج منی به عمد مبطل روزه است.

خروج منی از انسان چه در اثر مقاربت باشد یا استمنا (که خود شخص با اختیار منی را از خود خارج کند) یا با نگاه شهوانی یا با لمس کردن؛ چون اختیاری بوده است به اتفاق روزه شخص باطل است. اما در صورتیکه بدون اختیار باشد و شخص در آن نقشی نداشته باشد مثل احتلام در خواب (جنب یا شیطانی شدن) روزه باطل نمی شود. خروج منی به عمد مبطل روزه است. اما اگر نگاه کردن یا لمس شهوانی باعث خروج منی نشود این کار کراهت دارد.

حدیث : **عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُقَبِّلُ وَيُبَاشِرُ وَهُوَ صَائِمٌ وَكَانَ أَمْلَكُكُمْ لِزُبَيْهِ (بخاری ۱۸۲۶)**

از ام المومنین عایشه رضی الله عنها روایت است که فرمود : پیامبر ﷺ زنانش را می بوسید و آنها را لمس می کرد در حالی که روزه بود، و او کسی بود که از همه شما بیشتر شهوتش را کنترل می کرد.

حدیث : **عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ قَالَ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَجَاءَ شَابٌّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَقْبَلُ وَأَنَا صَائِمٌ قَالَ لَا فَجَاءَ شَيْخٌ فَقَالَ أَقْبَلُ وَأَنَا صَائِمٌ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَنَظَرَ بَعْضُنَا إِلَى بَعْضٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَدْ عَلِمْتُ لِمَ نَظَرَ بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ إِنَّ الشَّيْخَ يَمْلِكُ نَفْسَهُ. (مسند امام احمد ۶۷۳۹)**

از عبدالله بن عمرو بن عاص رضی الله عنه روایت است که گفت: نزد پیامبر صلی الله علیه و آله بودیم پس جوانی آمد و گفت ای رسول خدا آیا همسرم را ببوسم درحالیکه روزه هستم؟ پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: نه. شخص مُسنی آمد و گفت ای رسول خدا آیا همسرم را ببوسم درحالیکه روزه هستم؟ پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: بله. عبدالله ابن عمرو ابن عاص گفت بعضی از ما به بعضی دیگر نگاه می کردند: پس پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: فهمیدم که به چه دلیلی هم دیگر را نگاه می کنید. همانا فرد مُسن مالک نفسش است.

• حکم شخصی که جنب باشد و فجر بر او طلوع کند؟

جنب بودن قبل از فجر مشکلی برای روزه ایجاد نمی کند و شخص می تواند بعد از اذان صبح غسل کند و نماز بخواند.

حدیث: **وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَذْرُغُهُ الْفَجْرَ وَهُوَ جُنْبٌ مِنْ أَهْلِهِ، ثُمَّ يَغْتَسِلُ وَيَصُومُ. متفقٌ عليه.**

از ام المومنین عائشه رضی الله عنها روایت شده که گفت: بر رسول الله صلی الله علیه و آله فجر طلوع می کرد، در حالیکه از (همبستری با همسرش) جنب بود و سپس غسل نموده روزه می گرفت.

• استنشاق دود، عطر، بو یا گرد و غبار:

اگر انسان دود یا بو یا گرد و غبار را از طریق بینی استنشاق کند آیا روزه اش باطل میشود؟ گرد و غبار یا دود یا بو اینها مبطل روزه نیستند. ولی به اتفاق علما سیگار مبطل روزه است هر چند دود است و خوردن و آشامیدن به حساب نمی آید اما در زبان عربی می گویند شرب الدخان یعنی نوشیدن دود، گرچه

استنشاق است و چیزی نیست که مثل آب خورده شود ولی آن را مبطل روزه می دانند.

• آمپول و سرم:

آیا آمپول و سرم روزه را باطل میکند؟ طبق مذهب امام شافعی هر چیزی که از منفذ باز به عمد وارد بدن شود روزه را باطل میکند. اما چیزی که از منفذ بسته وارد بدن شود مثل تزریق آمپول یا سرم در اصل مبطل روزه نیست.

اما در سرم های خوراکی و آمپول های تقویتی احتیاط شود (چون نقش غذا دادن را ایفا می کند) و پرهیز بشود و هرکس از این نوع سرم ها و آمپول ها استفاده کرد روزه خود را قضا بگیرد اما در مورد آمپول هایی که برای مداوا است ان شاءالله تزریق آمپول روزه را باطل نخواهد کرد .

در این رابطه آمپول در خیلی از موارد برای دارو نیست ربطی به بیماری ندارد برای رفتن به حج یا عمره آمپول می زنند این موارد ان شاء الله مبطل روزه نیست .

• حکم استفراغ چیست:

اگر استفراغ عمدی نباشد روزه باطل نمی شود ، اما در صورتی که عمدی باشد به اتفاق علما روزه را باطل می کند ، مثلاً دست در گلویش کند و استفراغ کند این عمل روزه را باطل میکند. اگر ترشی معده یا استفراغ که به گلو آمده باشد با اختیار از حلق پایین برود روزه باطل می شود .

حدیث : عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ « مَنْ ذَرَعَهُ قَيْءٌ وَهُوَ صَائِمٌ

فَلَيْسَ عَلَيْهِ قِضَاءٌ وَإِنْ اسْتَقَاءَ فَلْيَقُضِ » (سنن ابوداود ۲۳۸۲)

از ابو هریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت است که پیامبر ﷺ فرمودند: (اگر کسی خود بخود استفراغ کرد در حالیکه روزه باشد (روزه اش باطل نشده) پس قضا بر او لازم

نیست، ولی اگر عمداً استفراغ کند (روزه‌اش باطل می‌شود) پس باید آن را قضا کند.

• حکم دارو در گوش و بینی و چشم:

آیا دارو در گوش و بینی و چشم روزه را باطل میکند؟ گوش و بینی چون منفذ باز است علماً داخل کردن دارو به آنها را مبطل روزه می‌دانند، به شرطیکه از حلق پایین برود ولی اگر تلخی دارو را در گلو احساس کنیم و آن را بیرون بریزیم مشکلی برای روزه ایجاد نمی‌شود. پس انسان احتیاط کند در حین روزه از این قطره‌ها در بینی و گوش استفاده نکند. افرادی که بیماری تنفسی آسم دارند، می‌توانند در حین روزه از اسپری تنفسی مخصوص خود استفاده کنند و روزه خود را بگیرند. اما دارو در چشم: چون علماً چشم را منفذ باز به حساب نمی‌آورند پس استفاده از قطره و دارو و سرمه در چشم مشکلی برای روزه‌ی شخص بوجود نمی‌آورد و روزه شخص صحیح است.

• حجامت گرفتن و خون دادن:

اگر کسی در حین روزه حجامت کرد یا برای آزمایش از او خون گرفته شود روزه اش صحیح است و علماً حجامت و خون دادن را مبطل روزه نمی‌دانند فقط امام احمد، حجامت را مبطل روزه می‌داند.

حدیث: عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ احْتَجَمَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ صَائِمٌ (بخاری ۱۹۳۹)

از ابن عباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت است که فرمود: پیامبر ﷺ در حالیکه روزه بودند حجامت کردند.

• کشیدن دندان و جرم گیری :

کشیدن دندان چون همراه با خونریزی و ترشحات است و همچنین موادی که دندان پزشکان استفاده می کنند، و این موارد ناچاراً وارد حلق می شود و برای روزه مشکل ساز است. پس شخص یا در شب دندانش را بکشد یا اگر مجبور است که در طی روز دندانش را بکشد پس بیمار است و روزه اش را قضا بگیرد.

• آب در بینی و دهان زدن در حین روزه:

حکم آب در بینی و دهان کردن در حین روزه چیست ؟
هیچ مشکلی ندارد که شخص آب در دهان بزند یا آب در بینی بکند. هر چند که بخواهد دهان و بینی را شست و شو بدهد باز هم روزه را باطل نمی کند. اگر دهان خشک باشد و آب در دهان بزند باز هم روزه را باطل نمی کند به شرطی که چیزی فرو نرود .

اما مبالغه کردن در استنشاق (بالا کشیدن آب در بینی) هنگام وضوء اگر این کار را کرد و چیزی به گلویش وارد شود روزه اش باطل میشود. چون خلاف دستور پیامبر رفتار کرده است روزه اش باطل میشود:

حدیث : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ « بَالِغٌ فِي الْإِسْتِنْسَاقِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ صَائِمًا ». (سنن ابوداود ۲۳۶۸)
پیامبر ﷺ فرمودند : (در استنشاق مبالغه کنید مگر اینکه روزه دار باشید)

• چشیدن غذا برای روزه دار :

چشیدن غذا برای روزه دار مشکلی ندارد به شرطی که چیزی وارد حلق نشود.

حدیث : عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : « لَا بَأْسَ أَنْ يَذُوقَ الْخَلَّ أَوْ الشَّيْءَ ، مَا لَمْ يَدْخُلْ حَلَقَهُ وَهُوَ صَائِمٌ » (مصنف ابن ابی شیبه)

از ابن عباس رَضِيَ اللهُ عَنْهُ روایت است که گفت: چشیدن سرکه یا چیز دیگر برای روز ه دار اشکالی ندارد تا زمانیکه به حلق وارد نشده باشد.

• استحمام کردن و غوص زدن در آب :

استحمام کردن در حین روز هیچ مشکلی ندارد. اما غوص زدن و فرو رفتن در آب اگر باعث وارد شدن چیزی به حلق شود مبطل روزه است ولی اگر احتیاط کند که دهان و گوش خود را ببندد که چیزی به آن وارد نشود در اینصورت هیچ مشکلی ایجاد نخواهد کرد.

حدیث : **كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ الْمَاءَ وَهُوَ صَائِمٌ مِنَ الْحَرِّ أَوْ الْعَطَشِ .**

(مسند امام احمد ۲۳۲۷۱)

پیامبر ﷺ از گرما یا تشنگی بر سرمبارکشان آب می ریختند درحالیکه روزه بودند.

• مسواک زدن در هنگام روزه :

حکم مسواک زدن در حین روزه چیست؟

اگر کسی مسواک بزند هیچ مشکلی ایجاد نخواهد کرد در مذهب امام شافعی رحمه الله اگر کسی بعد از زوال خورشید (یعنی بعد از وقت ظهر) مسواک بزند این را مکروه دانسته‌اند به دلیل این که در حدیث آمده است بوی بد دهان روزه‌دار نزد خدا از بوی مشک محبوب‌تر است، امام شافعی رحمه الله از این حدیث برداشت کرده است که مسواک زدن بعد از زوال خورشید مکروه است. اکثر فقها در این رابطه اتفاق دارند که در حین روزه مسواک زدن جایز است زیرا :

الف (پیامبر ﷺ به مسواک زدن هنگام هر نمازی دستور داده است. و نماز ظهر و عصر شامل این دستور می باشد.

حدیث : **عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ : « لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي أَوْ**

عَلَى النَّاسِ لِأَمْرَتِهِمْ بِالسَّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ « متفقٌ عليه

رسول الله ﷺ فرمودند: اگر بر امتم یا بر مردم سخت تمام نمی شد، آنان را به مسواک کردن در وقت هر نماز امر می کردم.

ب) مسواک زدن نوعی عبادت است و دلیل صریحی بر ممنوع بودن آن برای شخص روزه دار نیست.

حدیث: عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «السُّوَاكُ مَطَهْرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ»
رواهُ النَّسَائِيُّ

از عائشه رضی الله عنها روایت است که: پیامبر ﷺ فرمودند: مسواک وسیله ی پاکی دهان و بدست آوردن رضای پروردگار است.

ج) علما می گویند: بوی دهان روزه دار که در حدیث به "خلوف" از آن تعبیر شده است. بخاطر خالی بودن معده است و مسواک نمی تواند آن را از بین ببرد.

پس مسواک زدن برای شخص روزه دار سنت و مستحب است ولی اگر شخص همراه مسواک خمیر دندان مصرف می کند احتیاط کند که چیزی به حلق فرو نرود.

• غیبت و دروغ گفتن در حین روزه:

اگر کسی در حین روزه غیبت کند یا سخنان زشت بگوید آیا روزه اش باطل می شود؟

غیبت کردن و دروغ گفتن از مبطلات روزه نیست اما اجر روزه را به شدت کاهش می دهد.

از ابوهریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت است که پیامبر ﷺ فرمودند: مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّوْرِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ .

[صحیح بخاری]

کسی که از گفتار باطل و عمل کردن به آن دست برندارد، خداوند هیچ نیازی ندارد که غذا و نوشیدنی اش را رها کند.

• زمان خوردن سحری :

خوردن سحری تا طلوع فجر است اگر کسی است نفهمید که فجر طلوع کرده است یا نه و در حال سحری خوردن باشد تکلیفش چیست؟ چون اصل بقای شب است، پس روزه اش درست است. اما در هنگام افطاری اگر نفهمید خورشید غروب کرده است یا نه و افطار کند؛ روزه اش باطل است، چون اصل بقای روز است؛ طبق قاعده: " الاصل بقاء ما كان على ما كان " یعنی: (اصل باقی ماندن بر حالتی می باشد که از قبل بر آن بوده ایم)

• روزه گرفتن فرد بیمار و مسافر :

اگر مسافریا بیمار روزه بگیرد روزه اش درست است؟
بله؛ اگر انسان بیمار یا مسافر تکلف به خرج داد و روزه گرفت؛ روزه اش صحیح است.

حدیث : سَأَلَ حَمَزَةُ بْنُ عَمْرٍو الْأَسْلَمِيُّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَأَصُومُ فِي السَّفَرِ ؟ - وَكَانَ كَثِيرَ الصِّيَامِ - ، فَقَالَ : إِنْ شِئْتَ فَصُمْ وَإِنْ شِئْتَ فَأَفْطِرْ (بخاری و مسلم)

حمزه بن عمرو الأسلمی از رسول الله ﷺ پرسید آیا در سفر روزه بگیرم؟
- و ایشان زیاد روزه می گرفت - پیامبر ﷺ فرمودند : اگر خواستی روزه بگیر و اگر خواستی افطار کن.

برای شخص مسافر روزه گرفتن بهتر است یا افطار کردن؟

بستگی به حال شخص مسافر دارد اگر با روزه گرفتن دچار مشقت و سختی می شود بهتر است افطار کند و اگر روزه گرفتن برایش آسان است و مشقت ندارد بهتر است روزه بگیرد.

اگر مسافری فرض کنیم روزه نبود و به شهر برگشت یا بیماری روزه نبود بهبود یافت و زنی در حالت عادت ماهیانه پاک شد آیا امساک در اثنای روز واجب است؟ اینها معذور بوده اند در آن هنگام که روزه نداشته اند. مسافری که مسافر بوده است و هم بیماری که بهبود یافته است و هم زنی که پاک شده است و در اثنای روز عذرشان برطرف شده است پس سنت است امساک کنند و چیزی نخورند. مگر اینکه مسافر روزه باشد و به شهر برسد و یا اینکه بیمار روزه باشد و بهبود بیابد. امساک بر این دو حالت واجب است.

• عادت ماهیانه زنان :

آیا زنی که عادت ماهیانه است می تواند روزه بگیرد؟

عادت ماهیانه مانع روزه گرفتن است و حرام است که زن در حالت عادت ماهیانه روزه بگیرد و زنان در این حالت روزه هایشان را قضا می گیرند.

حدیث : عن عائشة قالت كُنَّا نَحِيضُ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَيَأْمُرُنَا بِقَضَاءِ الصَّوْمِ (سنن ابن ماجه ۱۶۷۰)

از ام المومنین عایشه رضی الله عنه روایت است که فرمود: ما در نزد رسول الله ﷺ حیض می شدیم ، پس ما را به قضا گرفتن روزه امر می کرد.

نکته: قضا گرفتن روزه ی رمضان واجب است ولی فوری گرفتن آن واجب نیست و شخص تا قبل از رمضان بعدی فرصت دارد که قضای روزه هایش را بگیرد.

اگر زنی با استفاده از دارو عادت ماهیانه اش را به تاخیر بیندازد آیا می تواند روزه بگیرد ؟

بله چون مانع روزه، عادت ماهیانه است و اگر این سبب به هر علتی وجود نداشته باشد زن می تواند روزه اش را بگیرد و روزه اش صحیح است.

ولی علما توصیه می کنند که زنان از این داروها استفاد نکنند؛ چون ممکن است وضعیت طبیعی آنها را بهم بزند و دچار مشکل شوند.

* کسانی که به هر دلیلی روزه نگرفته اند حال بعد از رمضان باید چه کنند؟

۱. کسانی که فقط قضا می گیرند :

- زنانی که به دلیل عادت ماهیانه روزه خود را نگرفته اند.
- شخص مسافر
- بیمار عادی (که بهبود پیدا می کند)
- کسی که روزه خواری کرده باشد (به غیر از عمل زناشویی)
- زنان شیرده و باردار در صورتیکه خود زن دچار مشکل شود یا زن و بچه هر دو با هم دچار مشکل شوند.

۲. کسانی که قضا به همراه کفاره دارند :

- زنان باردار و شیر ده در صورتیکه خود زن مشکلی نداشته باشد و بخاطر ترس از فرزندش روزه نگیرد.
 - شخصی که قضای رمضان گذشته را تا بعد از رمضان بعدی به تاخیر بیاندازد.
- نکته : کفاره همان یک مد از قوت غالب است که تقریباً ۷۵۰ گرم می باشد و قوت غالب در حال حاضر برنج است یا اینکه به یکنفر فقیر غذا بدهد.

۳. کسانی که فقط کفاره می دهند :

- اشخاصی که بیماری لا علاج دارند و نمی توانند روزه بگیرند.(مانند بیماری سرطان ، دیابت، کلیوی و)

تذکر: تشخیص اینکه یک شخص توانایی روزه گرفتن را دارد یا ندارد به عهده پزشک مسلمان است.

- اشخاصی که به سنی از پیری برسند که توانایی روزه گرفتن را نداشته باشند.

- شخصی که قضای رمضان در ذمه اش بوده است و فرصت قضا گرفتن را داشته است و بعد از آن وفات کرده است، ورثه شخص می توانند به جایش روزه بگیرند یا اینکه کفاره بدهند.

۴. کفاره عظمی: (آزاد کردن برده و اگر نبود روزه گرفتن ۶۰ روز پی در پی و اگر نتوانست غذا دادن به ۶۰ مسکین)

- کسی که در ماه مبارک رمضان، روزه اش با عمل زناشویی باطل شود، این کفاره به او تعلق می گیرد.

۵. کسانی که هیچ چیزی بر آنها نیست (نه قضا و نه کفاره):

- شخص دیوانه

- کودک

- شخصی که به سنی از پیری برسد که عقل او زایل شود.

- شخصی که قضای رمضان در ذمه اش بوده است و فرصت قضا گرفتن را نداشته باشد و سپس وفات کند.

تذکر: چون یکی از ملاک های تکالیف شرعی داشتن عقل می باشد.

درس هایی که انسان مومن باید از روزه و رمضان بگیرد :

۱. درس تقوی :

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ

تَتَّقُونَ ﴿ بقره ۱۸۳۰

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! بر شما روزه واجب شده است، همان گونه که بر کسانی که پیش از شما بوده‌اند واجب بوده است، تا باشد که پرهیزگار شوید. (۱۸۳)

۲. درس شکر :

﴿ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ

وَالْفُرْقَانِ ۚ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ

مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۗ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ

وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿ بقره ۱۸۵۰

رمضان ماهیست که قرآن در آن فرو فرستاده شده است (و آغاز به نزول قرآن نموده است و در مدت ۲۳ سال تدریجاً به دست مردم رسیده است) تا مردم را راهنمایی کند و نشانه‌ها و آیات روشنی از ارشاد (به حق و حقیقت) باشد و (میان حق و باطل در همه‌ی ادوار) جدائی افکند. پس هر که از شما (فرا رسیدن) این ماه را دریابد، (چه خودش هلال را رؤیت کند و چه با دیدن دیگران فرا رسیدن رمضان ثابت شود) باید که آن را روزه بدارد.

و اگر کسی بیمار یا مسافر باشد (می تواند از رخصت استفاده کند و روزه ندارد) و چندی از روزهای دیگر را (به اندازه ی آن روزها روزه بدارد). خداوند آسایش شما را می خواهد و خواهان زحمت شما نیست، و (خداوند ماه رمضان و رخصت آن را برای شما روشن داشته است) تا تعداد (روزهای رمضان) را کامل گردانید و خدا را بر این که شما را (به احکام دین که سعادتتان در آن است) هدایت کرده است، بزرگ دارید و تا این که (از همه ی نعمتهای او) سپاسگزاری کنید. (۱۸۵)

۳. درس صبر :

وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : " صَوْمُ شَهْرِ الصَّبْرِ وَثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ يُذْهِبَنَّ وَحَرَ الصَّدْرِ . " صحیح ترغیب و ترهیب ۱۰۳۲

از ابن عباس رضی الله عنهما روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: روزه ماه صبر و سه روز از هر ماه، تیرگی و سوسه و کینه ی دل را از بین می برد.

۴. درس اخلاق :

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : « إِذَا كَانَ يَوْمٌ صَوْمِ أَحَدِكُمْ، فَلَا يَرْفُثْ وَلَا يَصْخَبْ، فَإِنْ سَابَّهُ أَحَدٌ، أَوْ قَاتَلَهُ، فَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ » متفق عليه.

پیامبر ﷺ فرمود: هرگاه روز روزه ی یکی از شما باشد، پس دشنام نداده و صدا بلند نکند. و اگر کسی او را دشنام داد، یا با او جنگ نمود، باید بگوید:

من روزه دارم .

۵. درس احسان در عبادت :

احسان یعنی به نحو احسن انجام وظیفه کردن که اساس سعادت دنیا و آخرت و دینداری است که باید در این ماه تمرین کنیم.

الله متعال می فرماید :

﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ﴾ ﴿ملک ۲۰﴾

همان کسی که مرگ و زندگی را پدید آورده است تا شما را بیازماید. که کدامتان کارتان بهتر و نیکوتر خواهد بود. او چیره و توانا، و آمرزگار و بخشاینده است (۲)

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

دعاى رويت هلال ماه :

عن ابن عمر، قال: كان رسول الله ﷺ إذا رأى الهلال، قال:

« **اللَّهُمَّ أَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْأَمْنِ وَالْإِيمَانِ،**

وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ،

وَالتَّوْفِيقِ لِمَا تُحِبُّ وَتَرْضَى، رَبُّنَا وَرَبُّكَ اللَّهُ »

۸۸۸ - صحيح ابن حبان